

סופו של אר-גלאוי

שנים שמנות באו אל-גלאוי. הוא שיעבד 22 ראשי שבטים ברבריים, הבריג לנתינו את מסחטת המסים עד שכמעט שכחו את מהגם לשחוט בני-צאן לסעודה. נוגשיו של אל-גלאוי היו בכל מקום. ברחובות צדו אחרי נשיב, סחבו אותן לשם ביקורת אל אל-גלאוי, ששמר את היפות לעצמו, קיבל מהעשירות כופר, איכלס בעניות את בתי-הבשות.

תוך כדי כך גילה כי הזנות הוא עסק שאינו טובל לעולם מתנודות הקוניונקטורה. מראש הנה עתה עיר בה גדול מספר הפרוצות לקילומטר מרובע מכל עיר אחרת בעולם, כולל פאריס. היה לזה גם צד כספי: בכל הדרום המרוקאי מעלות הפרוצות המאורגנות מס יומי של 100 פרונקים כל אחת לבאשא של מראקש.

בעד מניות עשיר

אל-גלאוי פיתח גם מקורות הכנסה אחרים. איכריו נאלצו למכור לו את יבול השקדים והפירות בחצי המחיר; הוא קיבל לידיו את השליטה על חלק הארי של יבול הזיתים המרוקאי וגידולי המנטה.

כאשר הוציאה צרפת, אחרי טרישתו של ליאוטי ב-1925, את הברברים משטח השיפוט של השולטן, הושיט אל-גלאוי במהירות הבוק את ידו לעבר אוצרות האדמה המרוקאיים שהוכרו על-ידי ליאוטי כרכוש העם. הוא התכיר את מכרות הברזל בדרום מרוקו לחברות צרפתיות, כנגד השתתפות גבוהה בריות, ואת עפרות המוליבדן באטלס לאמריקאים.

טראסט המכרות הצרפתי העצום אומניום קיבל את הוויכוח על מכרות האורניום, הקובלט והמנגן העשירים של בועזאר וטופני, כאשר הבטיח לבאשא 20% של המניות. מאחורי חברה זו עומד ההון הגדול של צרפת — הבנק הדיפארטי, בנק לזאר, בנק הוודוסיני, השפעתם על

11 לאוגוסט, דקות ספורות לפני שקיעת השמש, התפרצה יחידת פרשים המושים היטב, לבישים בורנומים צחוריים, לעיירה חניפרה במורדות הצפוניים של הרי האטלס המרוקאיים. לפני משדר הדואר קפצו כמה פרשים מססיהם, עברו את דלת הבית, הנישו לפקיד האשנב תוכן מברק המכתן לראש ממשלת צרפת, אדגאר מור.

המברק, שהגיע לפאריס עוד באותו יום, נראה למומחי מרוקו של ממשלת צרפת כל כך בלתי-מהימן שבתחילה לא שמו לב אליו. תוכנו המדהים: עמוד השדרה של השלטון הצרפתי במרוקו נשבר. נאמנותם של שלוש מיליוני הברברים אשר בשטח החסות נשמטה מידי הצרפתים.

למומחי פאריס נראה המברק התעלול חסרי-הגיון. שהרי כל מדיניות ברפת במרוקו היתה בנוייה משך דורות על הנתיחותיו כי אל-גלאוי הוא איש שלהם ומאחוריו עומד דים איתן כל שבטי ממשלת הברברים.

ממלכה זו, שאין לה גבול קבוע, מתחילה כ-200 קילומטר דרומה מרבאת הבריה, היא משתרעת עד לאפריקה המערבית הצרפתית, מקיפה חלק ממדבר סהרה ומגיעה כמעט לפרשת המים של ניגריה. בשטח ענקי זה אין חוק מלבד חוק אל-גלאוי.

כך הופיעו הצרפתים

סי תהאמי אל-מסחארי אל-גלאוי שייך למשפחה בר-בית עתיקה ביותר. השוכנת זה מאות בשנים בקן השבט שלה בהרי האטלס הגבוהים. בזכות אבותיו האגדיים מתיימר הבאשא להיות צאצא הנביא מוחמד. למעשה, זוהי רק תחבולה מקובלת על שליטים מוסלמיים: באמצעות איש-כמורה של חצרו קבע הבאשא את אילן היוחסין שלו כדי לעשות רושם על בני שבטיו.

לפני 300 שנה לערך, תפסה שושלת העלחים הערבית אל השלטון בארץ. בניה יושבים מאז ללא הפסק על כס השושן של רבאת. הם ניצלו לשירותם את שבטי הבידואים הערביים שפשוטו מדי פעם על הארץ למטרות שוד ורצח, בעד רתם דחקו את התושבם הברברים להרי האטלס. הכובשים הערביים ביססו את שלטונם על הערים, שלטו בארץ בעזרת הכמורה המוסלמית, שפרשה את השפעתה גם על הברברים. מרוקו נשארה עד המאה ה-20 עמדת חלוץ מבודדת של האיטלאם, ארץ מלחמתית בה נשמרה דת מוחמד בפראיותה ובעוצמתה הקנאית הקדמונית.

לפני 48 שנה נרצחו באיזור הגבול האגלי-מרוקאי וב-קובלנקה אזרחים צרפתיים. היתה זו הזדמנות מצויינת ל-כובשי הקיסרות הצרפתיים. בראש צבא צרפתי כבש המרשל הצרפתי ליוטי את עיר הגבול אוג'דה ובמפתח קובלנקה, נחתו יחידות צי צרפתיות. היתה זו הופעת הככורה של צבא צרפת במרוקו.

איילת מרוקו האכזרית

תחת לחץ הגרמנים שקינאו בהם, הוכרחו הצרפתים להחזיר את צבאותיהם ממרוקו. אולם כאשר שבטי ברברים מרודים צרו על השולטן מולאי חפיד בעיר פס, שלחו הצרפתים כחפץ לב גייסות-עזר. כעבור כמה חודשים חתמה צרפת חוזה חסות עם מולאי חפיד.

החוזה שלל מהשולטן למעשה את שלטונו החילוני, אם כי נשאר עדיין שליט בשם. רק סמכותו הדתית כראש המאמינים נשמרה בכל מרוקו. בתקופת האנרכיה שקדמה לכיבוש הצרפתי הופיעה כת חדשה של קנאים דתיים, המרבוטים, שהצליחו להשיג השפעה גדולה אצל הברברים, טפחו בהם את השנאה לנוצרים הנריים.

אחד המרבוטים אף הצליח להקים משטר טירור דרומית לאטלס, איים על שליטת הנסיכים הברברים רבי-הכוח.

כאשר חדרו צבאות ליאוטי למראקש, השתוללו בעיר כנופיות המרבוטים, ובעו דם נוצרי. יחידת-חלוץ צרפתית נלכדה על-ידי הקנאים הדומים היה כי הגיעה שעתה האחרונה. או עלה בראשו של חגי תהאמי אל-גלאוי רעיון אשר עליו לא הצטער עד כה. יחד עם פרשיו התנפל על המועמדים למות הצרפתיים, סחבם לארמונו, שמר עליהם עד שחללות תגבורת צרפתים הגיעו לעיר.

בעזרת הצרפתים, הבריחו הברברים את כנופיית הקנאים אל-גלאוי יצא בראש שבטו מעבר לאטלס, אל מקום מושבם של המרבוטים, היכה בהם באכזריות כואת עד כי ליאוטי העניק לו את תואר הכבוד "איילת מרוקו".

עיוסק מזכותי: הזנות

מאז היה אל-גלאוי איש הצרפתים. הוא הציע לליאוטי להשקיע, יחד עם אחיו סי מרגי, את ערביי מרוקו הדרום-מית, אם ליאוטי יתן לו תמורת זה את חסדו ואת סעוד המדיני.

המרשל היה איש רעיונות הפתע, המושגים הגדולים והמפנטטיים. הוא בנה את נמל הענק של קזבלנקה כאשר העיר עוד היתה כפר דייגים עלוב, בו הורידו התושבים את המיזרים לחוף על גבם. איש זה ראה בהצעת איילת מרוקו הזדמנות הראוייה לניצול. הוא נתן לנסיך האטלס בעל עיני העיס העצובות יד חופשית.

מנהיג בדימום אל-גלאוי

מירב נשלח לפאריס

ב-20 באוגוסט 1953, בשנים אחרי הצהרים, רעמו ברבאת השריונים. גיום, יורש ג'ואן, עלה ב-59 מדרגות ארמון השולטן לאלם הראיונות. הוא תבע ממנו להתפטר, הציג לפניו צו גירוש. "רצון העם המרוקאי" הופגן על-ידי אלפי פרשי אל-גלאוי שחגו סביב חומות העיר.

מוות לנציב 1

מאז שורב הטיירו והטירור-הנגדי במרוקו. לפני חודשיים החליטה הממשלה הצרפתית לעשות משהו. היא שלחה לרבאת את קומיסר חבל הסאאר שלה, ז'ילבר גראנוואל, כדי להשיב שקט ושלום לארץ המעוונה.

כצעד ראשון הוציא הנציב החדש, שעה אחרי שאל-גלאוי ביקר אצלו, הודעה. היא הכילה שמות של תשעה פקידים גבוהים של מנהלת החסות. ביניהם: שמו של איש אמוני המרשל ג'ואן, שתכנן יחד עם מושל קובלנקה ואל-גלאוי את הדחת בן יוסף. ההודעה דרשה מהאדונים להתפטר תוך 48 שעות. היתה זאת הכרות מלחמה רשמית של גראנוואל בחשוכי הביוורוקראטים של מינהלתו ובתומכיהם בפאריס.

גל של סימפטיה חשדנית נשב לעבר גראנוואל משכונות הילידים של ערי מרוקו. בפס תבעו תלמידי האוניברסיטה הדתית קאידאוואן את התואר "נציב המרוקאים". אולם השקט לא נמשך זמן רב: ביום החג הלאומי הצרפתי, ה-14 ביולי, התלקחה האש מחדש. ברובעים הצרפתיים של קובלנקה קמה הצעקה: "סלקו את גראנוואל! העמידו את גראנוואל אל הקיר 1".

24 שעות אחרי התחלת קרבות-הרחוב הודיע גראנוואל סלפוגית לפאריס שמהלל רבאת שוב לא נשמעת לו. הוא נסע לבדו למראקש, כדי להקים את התכנונים, לרכוש את חסד האיש שבהחלטתו תלוי היה גורל מרוקו לרעה או לטובה. אך אל-גלאוי כבר החליט. באשא מראקש הבין כי סילוק כת הפקידים הקולוניאליים והחלטת השפעתם של המושכים בחוטים בפאריס יביאו להפלת בובתו בן-עראפה, ימוטטו את עמדת הכוח של אל-גלאוי עצמו.

אגדה שטבעה ברם

וא פיזור כרוזים בעיר שאסרו על האוכלוסיה כל ריכוז ברחובות העיר, הודיע כי כל אדם שיוכיר את השם מוחמד בן יוסף יוצא להורג. גם כל הצהרת ידיוות לגראנוואל נאסרה תחת איום מות.

אז קרה הדבר המדהים: במראקש אירע שינוי דעות מוחלט. עם אל-גלאוי סרב למלא את חור הוראות נסיכו. אהדת העם עברה מן הנסיך לנציב הצרפתי, שרצה להביא חירות למרוקו.

זמן קצר לפני שהגיעה שירת המכוניות של הנציב התאספו המונים בככר השוק הגדולה של העיר, הניפו דגלים מרוקאיים. תמונות ענק של בן יוסף התנוססו מעל לראשי ההמונים.

בחופזה מיהרה שירת גראנוואל לרובע האירופאים. מאחוריה נשמעו יריות: שומרי באשא הברברים נקמו בבני שבטם.

בבית האורחים של הנציבות הצרפתית עברה השיחה בין גראנוואל אל-גלאוי בסורמולות קרירה. הרבה יותר מוקדם משחשבו עזבה הבנטיי של הבאשא את הארמון. מוקף גיפים של שומרי ראשו הופיע ברובע העתיק בדיוק ברגע בו הוקף ההמון הנס ממרכז העיר וחסם את הדרך לארמון הבאשא.

כזעם אין אונים תפש אל-גלאוי את רובהו. לפני שהספיק לירות עצר אותו קציני צרפתי. תחת קללות נתינו חור הוא לארמונו. ברגע זה נהרסה האגדה הגדולה: אגדת הבאשא הכליכול ממראקש.

חיילים צרפתיים וקדוש מרוקאי האגדה הגדולה נשברה

ממשלת צרפת עולה לאין ערוך על זו של קולות הבוחרים.

רעיונות חדשים מצרפת

שכבה הראשונה של האינטליגנציה המרוקאית הצעירה, אותה שלח ליאוטי לבתי-ספר צרפתיים כדי להכניס לתפקידי רפורמה, גילו בצרפת את נכס הרעיונות של מהפכת 1789. קנאים ערבים ממזרים וסוריה תיארו לפנייהם ממלכה מוסלמית בצפון אפריקה שתוכה בחירותה על-ידי כך שתגיש שני מיליון מתיישביה הצרפתיים וחצי מיליון היהודים. נציגיה של אינטליגנציה מרוקאית זו היה הבן הבכור של השולטן.

השפעת הלאומנים החדשים עצמה לבסוף כל כך עד שבשנת 1944 היה השולטן מוחמד בן יוסף מוכן להילחם למען חירות מרוקו.

צרפת ענתה על-ידי מינוי הגנרל אלפונס ג'ואן לנציב העליון החדש ברבאת. אחד מביקורי הנימוסין הראשונים של ג'ואן היה אצל הבאשא ממראקש. השנים מצאו לשון משותפת מיד. התוצאה: